

FUNDACJA UNIWERSYTECKICH PORADNI PRAWNYCH (FUPP)
HELŚIŃSKA FUNDACJA PRAW CZŁOWIEKA (HFPC)
POLSKIE STOWARZYSZENIE EDUKACJI PRAWNEJ (PSEP)
ZWIĄZEK BIUR PORAD OBYWATELSKICH (ZBPO)

Warszawa, 6 października 2004 r.

**DOSTĘP DO INFORMACJI, PORADNICTWA OBYWATELSKIEGO
I PRAWNEGO ORAZ POMOCY PRAWNEJ
- PROPONOWANE ROZWIĄZANIA**

W rozumieniu niniejszego stanowiska poradnictwo obywatelskie oznacza pomoc obywatelom poprzez poszerzanie ich wiedzy o przysługujących im prawach, procedurach ich dochodzenia i konsekwencjach podejmowanych działań. Poradnictwo prawne oznacza udzielanie „pomocy pozasądowej”. Pomoc prawna oznacza udzielanie pomocy w sprawach przed sądem.

Zważywszy na:

- obowiązek państwa informowania obywateli o przysługujących im uprawnieniach oraz procedurach ich dochodzenia;
- obowiązek państwa zapewnienia osobom ubogim dostępu do poradnictwa prawnego i pomocy prawnej;
- społeczną potrzebę stworzenia systemowych rozwiązań dostępu do informacji, do poradnictwa i pomocy prawnej;

wziąwszy pod uwagę:

- istnienie bogatych doświadczeń różnych instytucji publicznych i organizacji pozarządowych;
- brak koordynacji działań wielu podmiotów, a często powielanie działań podobnych;
- brak systemowego podejścia do problematyki informacji, poradnictwa i pomocy prawnej

Fundacja Uniwersyteckich Poradni Prawnych, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Polskie Stowarzyszenie Edukacji Prawnej oraz Związek Biur Porad Obywatelskich proponują:

- podjęcie wspólnych prac przez przedstawicieli centralnej i lokalnej władzy państwowej, Rzecznika Praw Obywatelskich, korporacje prawnicze, organizacje pozarządowe i inne zainteresowane podmioty;
- stworzenie grupy roboczej do opracowania założeń reformy systemu dostępu do informacji prawnej, poradnictwa obywatelskiego i prawnego oraz pomocy prawnej;
- opracowanie zasad współpracy różnych podmiotów tak, by ich działania uzupełniały się.

I. Postulaty co do systemu informacji prawnej:

a) Organy państwa

- Przyjęcie odpowiedzialności za opracowywanie podstawowych materiałów informacyjnych dla obywateli (napisanych zrozumiałym, przejrzystym językiem), ułatwiających obywatelom korzystanie z przysługujących im praw i wyjaśniających obowiązujące procedury (poradniki, ulotki, plakaty, wzory pism/wniosków itp.).
- Centralne koordynowanie działalności informacyjnej państwa tak, by nie dublować powstających materiałów – powinny to być jednolite informacje dla całej Polski. Zalecane byłoby powołanie odpowiedniej „komórki ds. informacji prawnej” (na przykład w Ministerstwie Sprawiedliwości), która koordynowałaby powstawanie materiałów, ich aktualizację, druk oraz dystrybucję.
- Korzystanie przez organy administracji państwowej przy wypełnianiu ww. zadań z istniejącego już bogatego dorobku m.in. Rzecznika Praw Obywatelskich, różnych instytucji publicznych i wielu organizacji pozarządowych; współpraca z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się informacją prawną, a także rozważenie zlecenia wykonania ww. zadań doświadczonym organizacjom.
- Stworzenie „banku informacji” – umieszczenie wszystkich materiałów informacyjnych, opracowywanych i zbieranych przez wspomnianą „komórkę ds. informacji prawnej”, na stronie internetowej (w wersji do samodzielnego wydrukowania). Strona powinna odsyłać także do innych stron internetowych zawierających materiały informacyjne, np. Biura RPO, wybranych organizacji pozarządowych. Odsyłacze (linki) do „banku informacji” powinny znajdować się również na stronach wszystkich urzędów i instytucji państwowych. Należałoby także zapewnić odpowiednią kampanię informacyjną o istnieniu takiej strony.
- Wyodrębnienie środków w budżecie państwa (np. Ministerstwa Sprawiedliwości) na działalność „komórki ds. informacji prawnej”; na powstawanie materiałów i

szkolenie osób zajmujących się opracowywaniem materiałów i udzielaniem informacji.

b) Korporacje prawnicze

- Opracowanie przez korporacje prawnicze (adwokatów, radców prawnych, notariuszy) koncepcji polityki informacyjnej korporacji.
- Opracowywanie przez korporacje prawnicze materiałów informacyjnych dla obywateli, m.in. o usługach i ich dostępności, przykładowych cenach, standardach pracy prawnika, etyce zawodowej, odpowiedzialności dyscyplinarnej, obowiązkowym ubezpieczeniu od odpowiedzialności cywilnej itp.
- Współpraca korporacji prawniczych z „komórką ds. informacji prawnej”.

c) Organizacje pozarządowe

- Współpraca organizacji pozarządowych z „komórką ds. informacji prawnej”.
- Kontynuowanie działalności informacyjnej, zwłaszcza wyspecjalizowanej i dla grup społecznie zmarginalizowanych.
- Współpraca z urzędami powiatowymi oraz gminnymi i ewentualne przejmowanie od nich w formie zadań zleconych (wzorem dotychczasowej praktyki w niektórych miejscach w kraju) prowadzenia zadań z zakresu informacji prawnej i obywatelskiej.

II. Postulaty co do systemu poradnictwa prawnego i obywatelskiego:

a) Organy państwa

- Podjęcie prac nad stworzeniem systemu dostępu do informacji prawnej, poradnictwa prawnego i obywatelskiego.
- Umożliwienie dostępu do poradnictwa obywatelskiego i prawnego osobom ubogim docelowo w każdym powiecie (na przykład powołanie „centrów poradnictwa prawnego” dla ubogich na bazie istniejących obecnie Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie i Powiatowych Rzeczników Konsumentów bądź zlecenie tych zadań wyspecjalizowanym organizacjom).

b) Korporacje prawnicze

- Wkomponowanie elementu kształcenia postaw prawników *pro publico bono* w system szkolenia aplikacyjnego, np. poprzez odbywanie części szkolenia przez aplikantów w „centrach poradnictwa prawnego”, w Biurach Porad Obywatelskich, Uniwersyteckich Poradniach Prawnych i innych organizacjach pozarządowych udzielających porad obywatelskich i prawnych.

c) Wydziały prawa

- Zaliczanie studentom wydziałów prawa jako praktyk pracy wolontariackiej w organizacjach zajmujących się poradnictwem prawnym i obywatelskim.

d) Organizacje pozarządowe

- Nawiązywanie współpracy z samorządami lokalnymi i podejmowanie na ich zlecenie zadań z zakresu poradnictwa prawnego i obywatelskiego.
- Dbłość o wysokie standardy poradnictwa prawnego i obywatelskiego .

e) Standardy minimum i materiały szkoleniowe

- Opracowanie „standardów minimalnych” udzielania informacji prawnej, poradnictwa obywatelskiego i prawnego – tak, by w całej Polsce informacja była uzyskiwana na tym samym poziomie (tematyka porad, ewentualne ograniczenia, ochrona danych osobowych, minimalne warunki, jakie spełniać musi biuro organizacji itp.).
- Dążenie do odpowiedniego przygotowania osób zajmujących się informacją prawną, poradnictwem obywatelskim i prawnym. Opracowywanie materiałów szkoleniowych i przeprowadzanie szkoleń – w zakresie treści porad, ale także pracy z klientem, komunikacji z klientem, języka udzielanej porady itp.
- Opracowywanie i aktualizacja materiałów metodologicznych oraz zestandaryzowanych materiałów informacyjnych dla doradców – by szybko i rzetelnie mogli udzielać porad.

III. Postulaty co do systemu pomocy prawnej

a) Organy państwa

- Rozważenie połączenia w jeden system, bądź ścisłego współdziałania, instytucji zajmujących się świadczeniem poradnictwa prawnego i pomocy prawnej. Wspomniane wyżej „centra poradnictwa prawnego” mogłyby zajmować się także administrowaniem pomocy prawnej z urzędu dla osób bez środków (sprawdzenie sytuacji majątkowej; wnioskowanie do sądu o przyznanie pomocy etc.).
- Opracowanie ustawy o pomocy prawnej, która zebrałaby w jednym akcie najważniejsze zagadnienia związane z dostępem do pomocy prawnej i była zgodna ze standardami wypracowanymi przez Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu oraz rekomendacjami Rady Europy. Akt taki winien także uwzględniać specyfikę pracy uniwersyteckich poradni prawnych.
- Opracowanie przejrzystych kryteriów przyznawania pomocy prawnej, w tym kwestionariusza zamożności.

- Rozważenie możliwości utworzenia niezależnej instytucji zajmującej się problematyką dostępu do pomocy prawnej i administrowaniem systemem – Rady ds. Pomocy Prawnej.
- Stworzenie odrębnego funduszu na opłacaną przez państwo pomoc prawną.
- Rozważenie wprowadzenia alternatywnych dla systemu pomocy prawnej z urzędu rozwiązań – np. biur i korpusu obrońców publicznych, kontraktowania usług prawniczych.

b) Korporacje prawnicze

- Wkomponowanie elementu kształcenia postaw prawników *pro publico bono* w system szkolenia aplikacyjnego poprzez angażowanie aplikantów w bezpłatne reprezentowanie klientów.
- Aktywny udział w pracach nad reformą systemu dostępu do pomocy prawnej.

c) Organizacje pozarządowe

- Ustalenie zasad współpracy z korporacjami prawniczymi dotyczących, między innymi, współpracy organizacji pozarządowych z aplikantami.
- Aktywne włączanie się organizacji pozarządowych w prace nad ustawą o pomocy prawnej – poprzez, między innymi, dzielenie się swoimi doświadczeniami w zakresie udzielania informacji prawnej oraz poradnictwa prawnego i obywatelskiego.